

Opinnäytetyö (AMK)

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma

Yrityksen tietoliikenne ja tietoturva

2016

Jussi Kahra

VIDEO-OHJEIDEN SUUNNITTELU OPTIMA- OPPIMISYMPÄRISTÖÖN

– Case Turun ammattikorkeakoulu Oy

Jussi Kahra

VIDEO-OHJEIDEN SUUNNITTELU OPTIMA- OPPIMISYMPÄRISTÖÖN

- Case Turun ammattikorkeakoulu Oy

Opinnäytetyön aiheena on verkko-oppimisympäristö Optiman video-ohjeiden suunnittelu ja toteutus. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Turun ammattikorkeakoulun oppimisympäristöpalvelut ja toimeksiantona oli suunnitella yksinkertaisia video-ohjeita Optima-oppimisympäristöön. Opinnäytetyö tarkastelee ohjeiden tekoprosessia, joka sisältää video-ohjeiden suunnittelua ja ohjeiden tarpeen kartoitusta Turun ammattikorkeakoulussa toimiville opettajille. Käyttäjien antaman palautteen perusteella Optima-oppimisympäristön työtilat ovat monimutkaisia. Oikean materiaalin löytäminen voi olla hankalaa, sillä jokainen työtila on tehty eri tavoin. Työtilojen tekoon opettajilla on vapaat kädet ja he ovatkin toivoneet selkeämpää ohjeistusta esimerkiksi työtilan luomisesta tai Optiman objektien käytöstä. Ongelmat, jotka vaivaavat opettajia voivat heijastua oppilaisiin opetuksessa. Optimaan liittyviä ohjevideoita on kyselty useasti.

Video-ohjeet suunniteltiin ja toteutettiin Camtasia studio 8 -ohjelmalla. Ohjeiden kohderyhmänä olivat opettajat ja työntekijät. Video-ohjeet olivat yksinkertaisia askel askeleelta -käyttöohjeita työkalujen käytöstä ja navigoinnista Optima-oppimisympäristössä. Videoiden tarkoitus on helpottaa Optiman tuen toimintaa ja antaa opettajille mahdollisuus kerrata perusasiat itsenäisesti, mikäli he tarvitsevat kertausta jonkin ominaisuuden käytössä.

ASIASANAT:

Optima, Oppimisympäristöpalvelut, Video-ohje

Jussi Kahra

DESIGNING VIDEO TUTORIALS FOR OPTIMA ONLINE LEARNING ENVIRONMENT

- CASE Turku University of Applied Sciences

This thesis concentrates on the video tutorials to Optima online learning environment for Turku University of Applied Sciences. The purpose of the case study assignment was to plan and design video tutorials for Optima. Video tutorials were designed with Camtasia studio 8. The target group for the tutorials were teachers and other staff members. The video tutorials provided simple step by step user guides for the tools and features in the Optima online learning environment. The objective of creating the tutorials was to decrease the ticket load in the Optima service desk and give the possibility for the teachers to revise the Optima basics independently in case they forgot how some of the features function. Based on the feedback from users of Optima online learning environment, the conclusion was that workspaces are complex and finding the right material can be difficult because each workspace is done in different ways. There are no uniform rules to creating a workspace, but teachers can design the workspaces according to their preferences. More clear instructions have been requested on e.g. working with the workspace environment and using the common tools in Optima. Such issues may also affect the teaching and thus reflect to the students. Optima-related instruction videos have been requested on several occasions. The subject of this thesis is to investigate the possibility of implementing Optima video instructions. The thesis examines the instructions award process, which includes planning phase and mapping the needs in Turku University of Applied Sciences. Subject was commissioned by Learning environment services.

KEYWORDS:

Video-tutorial, Editor, Optima

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO	6
1 JOHDANTO	1
1.1 Oppimisympäristöpalvelut	1
1.2 Optima-käyttäjätuki	2
2 OPTIMA	3
2.1 Discendum Oy	3
2.2 Optima opettajan työvälineenä	3
2.3 Open Badge -osaamismerkit	3
2.4 Opettajan työskentely Optimassa	4
2.5 Palaute	5
3 TAITOJEN OPPIMINEN VIDEO-OPPIMATERIAALIN AVULLA	7
3.1 Opasaihiot osana joustavaa kokonaisuutta	7
3.2 Optiman kouluttaminen opettajille	7
3.3 Ongelmaperustainen oppiminen	8
3.4 Ongelmanratkonta ja itsenäinen tiedonhankinta	8
3.5 Ohjeen tarkoitus	8
3.6 Ohjeen tavoitteet	9
4 VIDEO-OHJEMATERIAALIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	11
4.1 Videoeditointi -ohjelma Camtasia studio 8	11
4.2 Hyvän video-ohjeen ominaisuudet ja hyödyt	11
4.3 Suunnittelu	11
4.4 Suunnitteluprosessi	12
4.5 Toteutus	14
4.6 Käyttöönotto	15
5 JATKOKEHITYSEHDOTUKSET	18
5.1 Kehitysehdotuksia	18
5.2 Vertaistuki	19
5.3 Ohjeiden selkeys	20
5.4 Tuutorointi	20
5.5 Jatkokehityshaasteet	21

5.6 Tiimityön kehittäminen	21
5.7 Toimintasuunnitelmaehdotus	22
6 POHDINTA	24
LÄHTEET	27

KUVAT

Kuva 1. Optima-käyttöliittymä opiskelijalla Turun ammattikorkeakoulussa	5
Kuva 2. Kuvitteellinen Optima-sivusto Turun ammattikorkeakoulussa	23
Kuva 3. DreamBrokerin Optima-kanava	23

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

Etube	Verkkopedagogiikkakoulutus Turun ammattikorkeakoulussa
FAQ	Frequently asked questions, Usein kysytyt kysymykset.
O365	Office 365 viittaa tilattaviin palvelupaketteihin, jotka sisältävät Office-sovellukset sekä erilaisia Internetissä käytettäviä tuotavuuspalveluja (pilvipalveluja).
Office 365 Video	intranet-portaali, jossa oman organisaatiosi jäsenet voivat julkaista ja katsella videoita. Se on organisaatiollesi tarkoitettu videoiden suoratoistopalvelu.
PBL	Problem based learning, Ongelmakeskeinen oppiminen.
Sharepoint	Microsoftin ylläpitämä pilvipohjainen palvelu. Organisaatiot käyttävät SharePointia sivustojen luomiseen. Käytetään tietojen tallennus-, järjestely- ja jakamispäikkana, josta tiedot ovat saatavilla miltei millä tahansa laitteella.
Template	Pohja, jonka avulla määritellään graafinen ulkonäkö.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on verkko-oppimisympäristö Optiman video-ohjeiden suunnittelu ja toteutus. Opinnäytetyö tarkastelee ohjeiden tekoprosessia, joka sisältää video-ohjeiden suunnittelua ja ohjeiden tarpeen kartoitusta Turun ammattikorkeakoulussa toimiville opettajille. Toimeksiantaja on Turun ammattikorkeakoulun oppimisympäristöpalvelut, jossa työskentelin Optiman tukipalvelussa.

Optima-tuen tehtävänä on ohjata opettajia ja opiskelijoita ympäristön käytössä sekä ratkoa mahdollisia ongelmatilanteita. Video-ohjeet on suunnattu pääsääntöisesti opettajille, mutta myös tarvittaessa muu henkilökunta voi käyttää niitä. Ohjeiden tarkoitus on nopeuttaa Optima-ympäristön käyttöä ja tarjota mahdollisuus kerrata ohjeita itsenäisesti. Ohjeissa käyn läpi perustoimintoja, navigointia, yleisimpiä työkaluja ja hieman tarkempia ohjeita ympäristöjen hallinnoimisesta.

Video-ohjeiden toteutukseen käytin Camtasia studio 8 -ohjelman ruudunnauhointustyökalua. Ohjeet pyrin tekemään mahdollisimman selkeiksi ja lyhyiksi, jotta ohjeistuksen käyttö ja niiden kertaaminen olisi helppoa. Ohjeistuksen myötä opettaja voi monipuolistaa verkko-opetusta, kun työkalut ovat hallussa ja helposti lähestyttäviä.

Työtehtäväni olivat Optima-tukipyyntöjen ratkominen ja Optiman video-ohjeiden suunnittelu. Tässä opinnäytetyössä käsittelen video-ohjeiden merkitystä ja hyötyjä. Toiminnallisessa osuudessa kerron ohjevideoiden toteuttamisesta.

1.1 Oppimisympäristöpalvelut

Turun ammattikorkeakoulussa It-toiminta ylläpitää Optiman palvelinalustaa ja Optima-tuesta vastaa oppimisympäristöpalvelut. Verkko-opetuksen kehittämisen yksikkö, eli oppimisympäristöpalvelut, on toiminut vuodesta 2000 lähtien. Oppimisympäristöpalvelut järjestävät tuki- ja koulutusmahdollisuuksia ja hoitavat Optiman ylläpitotehtäviä. Heidän tehtävinään ovat oppimisteknologiapalveluiden kehittäminen ja tukipalveluiden tarjoaminen käyttäjille. (Oppimisympäristöpalvelut 2016.)

1.2 Optima-käyttäjätuki

Optima-tuki vastaanottaa tukipyyntöjä oppimisympäristön käyttäjiltä ja niitä käsitellään vain virka-aikana. Palvelupisteessä käsitellään useita tukitapahtumia päivässä. Opiskelijat, opettajat ja muu henkilökunta voivat ottaa yhteyttä Optima-tukeen sähköpostilla tai soittamalla. Yleisin yhteydenottotapa on sähköposti. Useimmat opintojaksot sisältävät verkko-opetusta, jolloin opiskelijat opiskelevat tietokoneen välityksellä.

Verkko-opetuksessa on useimmiten käytössä verkko-oppimisympäristö Discendum Optima, johon kirjaudutaan mikroverkon käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Osa tukipyynnöistä liittyy Optiman yleisimpiin ominaisuuksiin kuten työtilan luonti. Tuen tulisi tarjota nopeaa palvelua, jotta työskentely voisi toimia mahdollisimman normaalisti. Ohjeiden tarkoitus on kehittää verkko-oppimisalustan toimintaa sujuvammaksi, tarjota opettajille koulutusta ympäristön käyttöön, kehittää verkko-opetuksen laatua sekä helpottaa Optima-ylläpidon toimintaa. Sisäinen viestintä perustuu aktiiviseen vuoropuheluun. Tuen saamiseksi olisi syytä toteuttaa mahdollisimman hyvät kanavat myös työaikojen ulkopuolella. Tämän kaltaisella palvelulla ehkäistään ongelmia, mahdollistetaan sujuva työskentely ja lisätään työviihtyvyyttä.

Oppimisympäristön yksi tarkoitus on tarjota tehokas työskentely-ympäristö ilman ajan ja paikan rajoituksia, jolloin tieto on helposti saatavilla ja ohjaus toimii sulavasti. Omaa kehitystä opetuksessa ja oppimisessa tulisi voida tarkastella erilaisilla mittareilla. Tämän kaltaiset apuvälineet ovat lisääntyneet huomattavasti arkisissakin asioissakin. Tuen tehtävä on tarjota asiantuntevaa ohjausta, vahvistaa palvelun käyttäjien ymmärrystä, ratkaista ongelmatilanteita ja ennaltaehkäistä niitä opettamalla. Itsenäiseen opiskeluun tarkoitetun oppaan tarjoaminen mahdollistaisi käyttäjille asioiden kertaamisen myös tuen työaikojen ulkopuolella.

2 OPTIMA

2.1 Discendum Oy

Discendum Oy on syksyllä 2001 perustettu suomalainen yritys, jonka toimialaa on verkko-oppimisympäristöjen ja niihin liittyvien koulutus- ja konsultointipalvelujen tuottaminen. Asiakaskuntaan kuuluu oppilaitoksia, eri toimialojen yrityksiä, julkishallinnon organisaatioita sekä järjestöjä. (Discendum Oy 2016.)

Turun ammattikorkeakoulussa on käytössä Discendum Oy:n kehittämä verkko-oppimisympäristö Optima. Optima on virtuaalinen oppimisympäristö, joka toimii verkkoselaimella. Ympäristöön voidaan luoda erilaisia räätälöityjä työtiloja, ja työtiloihin voidaan luoda objekteja. Objektit ovat monipuolisia työkaluja verkkokurssien luomiseen ja vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa. Discendum Oy tarjoaa webinaareja Optiman uusien ominaisuuksien ja päivitysten yhteydessä.

2.2 Optima opettajan työvälineenä

Optima on opettajille työväline verkossa tapahtuvaan opetukseen verkko-kurssien alustaksi. Käytännössä Optimassa on suljettu, kurssikohtainen työtila, jossa voidaan jakaa materiaalia, palauttaa tehtäviä ja keskustella.

Käyttäjän oma motivaatio ylläpitää hyvää osaamista ja tämä palkitaan osaamismerkeillä. Tämän kaltainen toiminta antaa käyttäjille mahdollisuuden saada tietoa Optiman käytöstä ja osallistua järjestelmän kehittämiseen. Turun ammattikorkeakoulu hyödyntää henkilöstön kouluttamisessa myös Open Badge -osaamismerkkipalvelua tiedottamalla siitä opettajille.

2.3 Open Badge -osaamismerkit

Open Badge -osaamismerkki on visuaalinen keino osoittaa taitoja tai osaamista. Se on järjestelmäriippumaton ja henkilölähtöinen konsepti, jonka on kehittänyt Mozilla.org. Discendumin Optima oli ensimmäinen oppimisympäristö, joka tuki Open Badge merkien myöntämistä ja näyttämistä. Yksittäiselle henkilöille Open Badge on keino näyttää

omaa osaamistaan haluamissaan verkostoissa. Käyttäjä voi esitellä Open badge -merkkejään eri sovelluksissa, kuten Kyvyt.fi -portfoliossa, jossa ne tukevat oman osaamisen näkyväksi tekemisen kulttuuria. (Discendum Oy 2016.)

Open Badge myös auttaa tekemään näkyväksi osaamista, joka voi olla hankittu koulu- tai työmaailman ulkopuolella vaikkapa harrastuksissa tai vapaaehtoistyössä. Avoimena konseptina osaamismerkkit eivät ole sidoksissa työkaluihin tai opintojen aikaisiin järjestelmiin, vaan ne ovat henkilön käytössä aina. Eri yhteyksistä saavutetut osaamismerkkit tekevät näkyväksi eri aikoina ja eri paikoista saavutetun osaamisen. Organisaatiot voivat itse määrittää osaamismerkkin myöntämisen perusteet ja nimetä merkit. Ne voivat myös suunnitella merkeille haluamansa visuaalisen ilmeen, käyttää sitä oman toimintansa esittelyyn ja näin soveltaa konseptia mm. oman markkinointinsa tukena. (Discendum Oy 2016.)

Discendum myöntää Open Badge -merkkejä oman Optima-yhteistyöverkostonsa jäsenille, mikäli nämä osallistuvat aktiivisesti tapahtumiin ja ovat mukana käyttäjäyhteisössä. Open Badge -merkin voi saada myös, mikäli antaa ideoita tuotekehitykseen. (Discendum Oy 2016.)

2.4 Opettajan työskentely Optimassa

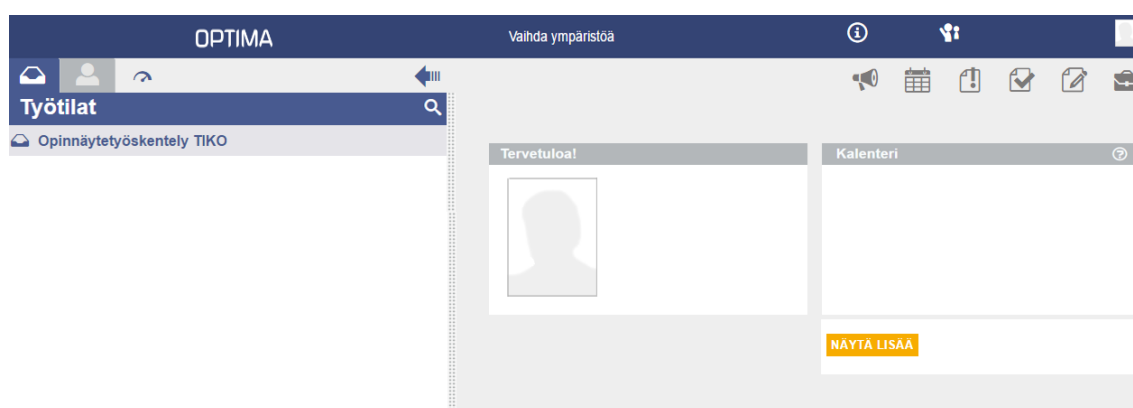
Optiman perusrakenne koostuu kehysrakenteesta ja sinne perustettavista työtiloista. Työtila on rajattu tila tai oma toiminta-alueensa. Optima-ympäristössä työskentely perustuu työtiloihin. Kun käyttäjä aloittaa uuden Optimassa olevan koulutuksen, hänelle perustetaan tyhjä työtila Optima-tukipalvelun toimesta. (Optima käsikirja 2016.)

Työtilaan opettaja lisää materiaalin ja luo kurssin rakenteen. Opettajasta tehdään työtilan hallitsija ja hallitsija muokkaa esimerkiksi kansio- ja materiaaliakohtaisia käyttöoikeuksia. Tukipalvelut lisäävät käyttäjät ryhminä tai yksittäin työtilaan ja työtilan hallitsija muodostaa ryhmät ja käyttöoikeudet. Työtilan hallinnointiin on käytössä monipuolisesti toimintoja jäsenten ja heidän toimintaoikeuksien määrittelyyn. (Optima käsikirja 2016.)

Työtilan aukiolo voidaan ajastaa. Työtila sisältää kansioita, ja kansioiden sisältö muodostuu objekteista. Objekteille ja kansioille voidaan määritellä käyttöoikeuksia eli luku- ja kirjoitusoikeudet käyttäjille. Oikeuksia voidaan antaa koko työtilaan, yksittäisiin tiedostoihin tai kansioihin. Hyvin tehty Optima-työtila ei vaadi erityistä Optima-osaamista opiske-

lijalta, sen sijaan monipuolisen ja helposti käytettävän Optima-työtilan rakentaminen vaatii tekijältä Optiman perustaitoja. Opettaja vastaa oman työtilansa hallinnoinnista ja hyödyntää työkaluja opetuksessa. Sisältöä tuodaan työtilaan objektien avulla, joista esimerkkinä tiedoston lataaminen ja linkittäminen verkkosivuilta. Optimaan voidaan myös luoda materiaalivarastoja, joista opettaja voi halutessaan käydä poimimassa työtilaansa materiaalia. (Optima käsikirja 2016.)

Optima toimii verkkoselaimella ja sen ulkonäkö Turun ammattikorkeakoulussa on räätälöity teemaltaan Kuvan 1 näköiseksi.

Kuva 1. Optima-käyttöliittymä opiskelijalla Turun ammattikorkeakoulussa

Optiman ulkoasu jakautuu kehyksiin ja kehyksistä löytyy eri toimintoja, kuten työtilat, oma profiili ja muut tarpeelliset toiminnot.

2.5 Palaute

Palautetta on saatu kattavasti ympäristön kehittämiseen. Palaute tuo yleisesti ilmi verkko-oppimisympäristön työtilojen monimutkaisuuden. Oikean materiaalin löytäminen voi olla hankalaa, sillä jokainen työtila on tehty eri tavoin. Työtilojen tekoon opettajilla on vapaat kädet. On toivottu selkeämpää ohjeistusta esimerkiksi työtilan luomisesta tai Optiman objektien käytöstä. Ongelmat, jotka vaivaavat opettajia voivat heijastua opiskelijoihin opetuksessa. Optimaan liittyviä ohjevideoita on kyselty useasti, ja muutamia niitä onkin jo tehty. Kuitenkaan mitään kattavia video-oppaita ei ole vielä tehty.

Optima-oppimisympäristössä on mahdollista nauhoittaa lyhyitä videoita web-kameralla, mutta työkalu ei toistaiseksi tarjoa riittävää laatua ohjevideon työstöön. Turun ammattikorkeakoulussa on käytössä DreamBroker -ohjelma, jolla opettajat voivat julkaista omia videoitaan, ja videot voidaan linkittää esimerkiksi Optima-työtilaan.

Opettaja voisi tehdä omia videoita esimerkiksi seuraaviin tarkoituksiin

- Opiskelijoiden töiden palauttamiseen, jakamiseen ja vertaisarviointiin liittyvään toimintaan
- Oppimateriaalin läpikäyntiin
- Opetuksen monipuolistamiseen

Teknisten ohjeiden suunnittelussa mietitään tarkkaan ohjeiden tavoitteet. Pelkkä videon katsominen ei välttämättä anna syvällisempää opetusta, vaan näyttää miten jokin tietty asia tehdään. Videota tehdessä on tärkeää miettiä mitä oppijat tarvitsevat, mitä he oppivat, ja miten he hyödyntävät tätä katsomisen jälkeen. Tällä hetkellä Turun ammattikorkeakoulun Optima-ympäristö on jatkuvan kehityksen kohteena, vaikka opettajat ovat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä sen käytettävyyteen. Palvelua pyritään kehittämään jatkuvasti. Optiman keskeisimpiä kehityksen kohteita ovatkin käytettävyys ja palvelun saatavuus.

3 TAITOJEN OPPIMINEN VIDEO-OPPIMATERIAALIN AVULLA

3.1 Opasaihiot osana joustavaa kokonaisuutta

Opasaihioilla tarkoitetaan kirjallisia ohjeita ja opaskokonaisuuksia yhtenä, joita käytetään yleisesti sivustojen ja ohjelmien toimintojen selventämiseen. Niillä voidaan ohjata työsuoritusta ja ne pyritään tekemään helppokäyttöisiksi. Opas yleensä opastaa käyttäjää jonkin toiminnon suorittamisessa, kun taas tietolähde antaa yleistä informaatiota. (Ilomäki 2012.)

Video-ohjeet ovat osana opastusta. Ohjevideolla voidaan kätevästi esitellä jotain toimintoa tarkkaan. Ennen ohjevideon katsomista olisi syytä tuntea esimerkiksi pikaoppaan kautta yleiset käsitteet. Käsitteiden tunteminen auttaa käyttäjää hyödyntämään ohjeen sisältöä käytännössä ja helpottaa videon seuraamista.

Video-ohjeen myötä käyttäjä omaksuu menetelmän käytön ja hyödyntää sitä jatkossa. Tekniset ohjeet ovat tarpeellisia jonkin asian selkeyttämiseksi, usein toistuvissa ongelmissa voidaan opastamisen sijaan ohjata käyttäjä katsomaan videota. Ohjeen on tarkoitus simuloida ongelmaan ratkaisua ja ohjeen tulisi olla helposti ymmärrettävissä.

3.2 Optiman kouluttaminen opettajille

Opettajien tukeminen tulisi olla mahdollisimman tehokasta ja Optimaan kouluttaminen tulisi toteuttaa aina tarpeen mukaan. Opettajien yhdenmukainen työtilojen järjestely toisi opiskeluun selkeyttä, mutta saattaisi toisaalta luoda työtiloista järjestelmällisen tylsiä kokonaisuuksia. Yhtenäinen työtila voisi hyödyttää myös tukipalveluja, sillä käytännön kautta voitaisiin kaikille järjestää nopeasti käyttökoulutus työtilan luomisesta. Mielestäni työtilojen rakenteessa voisi olla joitain sääntöjä helpottamaan opiskelua, mutta tarkoitus ei kuitenkaan ole rajoittaa opettajan kurssin sisältöä sisällöltään tai visuaalisesti. Mikäli Optima ei kuormita opettajan työtä, voi hän keskittyä esimerkiksi uuden materiaaliin työstämiseen, kurssin suunnitteluun ja opetuksen monipuolistamiseen. Opettajan hallitessa oppimisympäristön työkalut, voi hän innostua kokeilemaan uusia toimintoja tai toimintatapoja.

3.3 Ongelmaperustainen oppiminen

Ongelmaperustainen oppiminen (PBL) on vakiinnuttanut asemansa ammatillisessa koulutuksessa. Oleellista ongelmaperustaisessa oppimisessä on ohjemateriaalin ylläpitäminen ja päivittäminen. Ohjemateriaalin lisäksi olisi hyvä luoda muitakin oppimista tukevia menetelmiä, kuten blogi, FAQ ja pikaoppaat. Ongelmanratkaisun sujumisen kannalta vuorovaikutuksen tulisi olla mahdollisimman sujuvaa ja helposti saatavilla. (Hakkarainen, Kumpulainen 2011, 169.)

”Tietoa hankitaan ongelman, lähtökohdan vaatimalla tavalla monista eri lähteistä ja opittua työstetään yhteisesti.” (Hakkarainen, Kumpulainen 2011, 171)

3.4 Ongelmanratkenta ja itsenäinen tiedonhankinta

Liikkuvan kuvan on todettu olevan helppo muistaa ja sisäistää. Ohjevideot soveltuvat ongelmanratkentaan ja itsenäiseen tiedonhankintaan. Videon sisältö toimii tiedonhankinnan resurssina ja siihen pystyy tukeutumaan aina tarpeen vaatiessa uudelleen. Tiedonhankinta videon avulla muodostuu kohdeilmiön ymmärtämisestä. Videoissa pystytään hyödyntämään triggeriteitä. Triggerit ovat videossa esiintyviä ärsykeitä herättämään ajatusta katsojalle. Triggeriteillä voidaan jakaa tietoa ja herättää katselijassa oivalluksia jakamalla tieto esimerkiksi kahteen eri näkökulmaan. Näiden oivalluksien myötä oppija löytää useampia tapoja hyödyntää opittua asiaa. Videoissa esiintyvät triggerit ovat yleisesti lyhyitä kuvauksia tiedon hyödyistä ja niiden tulee herättää oppijan mielenkiintoa.

Video-ohjeiden hyöty verrattuna kirjallisiin oppaisiin ilmenee havainnollisuutena ja motiivointina. Ongelmaratkentavideoita hyödyntäen ei välttämättä aina kuitenkaan tuoteta parempaa tulosta, mutta se pyrkii olemaan hyödyllinen osa kokonaisuudesta. Videot voivat tuoda ohjeisiin lisäarvoa ja ihmisläheisyyttä. Yksityiskohdat tiivistetyssä muodossa videon lopussa tuottavat ajatuksia.

3.5 Ohjeen tarkoitus

Yksittäisen ohjeen tarkoitus on ohjata käyttäjää konkreettisen toiminnan suorittamiseksi, ja ohjekokonaisuuden tarkoitus on herättää ajatuksia siitä, miten opittua voisi Optiman kohdalla hyödyntää monipuolisesti opetuksessa. Videoihin voi palata myöhemmin ja niiden avulla pystytään kertaamaan asiat nopeasti. Mikäli ohjevideoihin luodaan ääniraita,

sen tulisi olla hyvälaatuinen, jotta vuorovaikutus pysyy laadukkaana oppijan ja ohjeen välillä. Mikäli videon tekijä työskentelee oppimisympäristön tuessa, saa hän kehitettyä viestintätaitojaan ja havainnointia ohjeiden tekoprosessin myötä. Ohjeiden tehtävänä on auttaa näkemään asioita ja tuoda esille yksityiskohtia. Ohjevideon avulla pyritään tuomaan esille jonkin asian työsuoritusta ja se yleensä näytetään askel askeleelta -tyylisellä menetelmällä eli kertomalla vaiheittain miten jokin asia tehdään. Videon avulla voidaan herättää kiinnostusta etsiä omatoimisesti ratkaisua ongelmaan.

Verkko-oppimateriaalin tulisi kertoa mitä siitä opitaan, mihin käytetään ja mikä on materiaalin laajuus. Video-ohjeiden tulisi olla riittävän selkeitä ja helposti saatavilla. Ohjeiden tiedoissa voidaan korostaa sitä, että ne on tarkoitettu itseopiskelutarkoitukseen. Video-ohjeissa pyritään saamaan keskeinen sisältö esiin visuaalisesti hyvin toteutettuna, ja niiden tulee tähdätä teknisesti toimivaan kokonaisuuteen. Tärkeää on, että oppija pystyy itsenäisesti työskentelemään asian parissa. Mikäli ohjeita luodaan eri kohderyhmille, tulisi se kertoa yleisillä sivustoilla. Voitaisiin esimerkiksi mainita mitkä ohjeet ovat suunnattu henkilökunnalle ja mitkä opiskelijoille. Ohjemateriaalin tiedoissa kannattaa mainita mahdollisista muista ohjausmenetelmistä ja siitä mistä saa apua ongelmatilanteissa.

3.6 Ohjeen tavoitteet

Opettajan tulisi pystyä toimimaan tottuneesti Turun ammattikorkeakoulun sähköisen oppimisympäristö Optiman kanssa. Hyvät ohjeet ja koulutukset auttavat tässä tavoitteessa. Tavoitteisiin on pyritty pääsemään järjestämällä Etube-verkkopedagogiikkakoulutuksia (Etube 2016). Käyttökoulutuksella varmistetaan se, että Optiman käyttäjät oppivat käyttämään järjestelmää työtehtävissään. Opettajan työskentelyn kannalta sähköisen oppimisympäristön sujuva toiminta on erittäin tärkeää, koska lähikontaktitunteja on vähennetty. Sen sijaan toiminta on siirtynyt enemmän verkkoon ja sähköiseen oppimisympäristöön.

Sähköisen oppimisympäristön tulee olla opettajan käytettävissä esteettömästi, jotta opettajien toiminta olisi mahdollisimman tehokasta verkkoympäristössä. Tämä edesauttaa myös sujuvaa opiskelua oppilaille. Suuri osa hallitsee työympäristön ja työkalut hyvin, mutta osa taas ei. Ohjevideoiden kautta työntekijöiden on helpompi hyödyntää Optiman työkalujen käyttöä sekä kerrata nopeasti esimerkiksi käyttöliittymässä navigointia. Opettajien harjaantuminen Optiman käytössä taas puolestaan edistää Optiman tukitoimintaa ja pienentää sen kuormitusta. Osaamisella turvataan työntekijöiden sujuva työskentely,

jonka tarkoituksena on jatkuva oppiminen oppimisympäristöjen hallinnassa. Työkalujen osaaminen varmistaa sen, että opetus on sujuvaa ja mielekästä.

Olemassa olevien ohjeiden päivitys tulisi toteuttaa aina tarpeen mukaan ja niitä tulisi kehittää hyvällä dokumentoinnilla. Ohjeiden saatavuus tulisi olla mahdollisimman helppoa käyttäjille. Vertaistukea, opettelua sekä opettajien omia julkaisuja aiheesta voidaan hyödyntää ohjevideoiden tuottamisessa. Ohjeiden saatavuus ja tarjonta tulisi toteuttaa siten, että niitä olisi monipuolisesti. Moni käyttäjä kokee tekniset ohjeistukset epäselvinä, esimerkiksi Optiman oma opas on pitkä ja erittäin paljon asiaa sisältävä kokonaisuus. Tiedon etsiminen oppaasta on turhankin työlästä. Tämä saattaa vaikuttaa käyttäjän motivaatioon huomattavasti. Tämän kaltaiset tilanteet tulisi selvittää ja ratkaista.

Verkkotaitoja tarvitaan opettajan työssä. Verkko-osaaminen syntyy siitä, miten osataan hyödyntää tieto- ja viestintätekniiikkaa. Opettajan pitää osata käyttää työssään jopa kymmeniä erilaisia teknisiä laitteita ja ympäristöjä. Optimassa kaikkien opintokokonaisuuksien opintoihin liittyvä materiaali voisi olla suhteellisen selkeästi samanlaisessa järjestyksessä, vaikka opettajilla on oma tyylinsä luoda työtiloja ja kursseja. Kaikki materiaali pitäisi olla aina helposti löydettävissä, jotta se tekisi opiskelusta sujuvampaa.

Itse Optiman käyttöliittymää on hiottu ja edelleen siihen kaivattaisiin selkeyttä lisää. Kursseille voisi luoda yhtenäisen linjan tai pohjan jota hyödynnettäisiin. Optiman käsikirja ja sieltä avun etsiminen on työlästä sitä pitäisi ehdottomasti selkeyttää. Yksi vaihtoehto on selkeyttää eniten käytössä olevat ominaisuudet ja työkalut käyttäjille. Toimintojen selkeyttäminen video-ohjeella on yksi ratkaisu ja sitä voisi syventää pikaoppailla ja syventävillä videoilla. Oppimisympäristön käyttö tulisi suunnitella myös pedagogisesti oikein ja keskittyä käyttäjäystävällisyyteen. Uusi teknologia ja heikko ohjeistus voi vaikeuttaa oppimista, mikäli ohjelmat koetaan käytettävyydeltään liian haasteellisiksi. Tämän lisäksi on vaikea sisäistää päivityksiä ja uusia ominaisuuksia, mikäli ympäristön käytön perusteet osataan heikosti.

Videoissa on hyvä käyttää värejä ja kuvia tuomaan visuaalisia ärsykeitä, mitkä edesauttavat oppimista. Värit voivat rauhoittaa, lisätä kiinnostusta ja vaikuttaa myönteisesti tunteisiin. Värit myös tukevat hahmotusta. Värien lisäksi esimerkiksi ääniympäristö on tärkeä tekijä oppimisessa. Hyvä ääniympäristö vaikuttaa myönteisesti tiedon ymmärtämiseen.

4 VIDEO-OHJEMATERIAALIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

4.1 Videoeditointi -ohjelma Camtasia studio 8

Videoeditointityökaluksi valitsin TechSmithin Camtasia studio 8 -ohjelman 30 päivän kokeiluversion. Camtasia-ohjelmisto tarjoaa hyvät työkalut videomateriaalin editointiin ja ohjelmisto on helppokäyttöinen. Ohjevideot kuvasin Camtasian ruuduntallennustyökalulla. Kuvattu materiaali siirtyi ohjelmiston aikajanelle, jonka jälkeen aloitin kuvamateriaalin editoinnin.

4.2 Hyvän video-ohjeen ominaisuudet ja hyödyt

Ohjeiden tulisi olla riittävän lyhyitä, mielenkiintoa ylläpitäviä ja sopivan yksinkertaisia jokaiselle käyttäjälle. Videoita tukemaan olisi hyvä myös koota kirjalliset ohjeet, jotta otetaan huomioon myös erilaisia oppimismenetelmiä käyttävät opettajat. Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli, että opettajat voisivat hyödyntää monipuolisesti Optiman työkaluja työskentelyssään. Työkalujen parempi osaaminen voi esimerkiksi selkeyttää työtilaa, jolloin kurssimateriaalien löytäminen on helpompaa ja mielekkäämpää opiskelijan kannalta. Mikäli opettaja pystyy käyttämään visuaalisia ja väreiltään monipuolisia elementtejä työtilan luomisessa, se voisi tuoda selkeyttä ja mahdollistaisi myönteisen tunteen opiskelutilanteessa. Jos taas työkalut ja niiden hyödyntäminen eivät ole opettajalla hallinnassa, voi työtilasta tulla vaikeasti käytettävä. Opiskelijoiden kokemusten perusteella kurssin työtilan tulisi olla selkeä ja mielekäs käyttää, jotta kursseilla itseopiskelu sujuisi hyvin ja tarvittavat tiedot löytyisivät nopeammin.

4.3 Suunnittelu

Videoista kannattaa luoda yksinkertaisia ja hyvin lyhyitä noin minuutin mittaisia ohjeita, jotka auttavat ylläpitämään mielenkiintoa ja selkeyttävät käsiteltävää ohjealuetta. Mikäli ohjeen informaatio on liian runsasta, saattaa se luoda haasteita katsojalle. Koevedoksen teossa ei välttämättä tarvitse keskittyä tähän asiaan, vaan palautteen myötä voidaan luoda lopullinen ohjevideo poistamalla ylimääräiset asiat. Toteutettujen ohjevideoiden

olisi syytä muodostaa prosessinomainen kokonaisuus, joiden läpikäymisen jälkeen ohjattava saa käsityksen kokonaisuudesta, vastauksen ongelmaan ja pystyy hyödyntämään opittua asiaa jatkossa. Ääniraitaa luodessa tulee miettiä äänen tarpeellisuutta ja sitä, voiko videota käyttää myös ilman ääntä. Videokuvan informaation tulee olla riittävä sen sijaan, että ääniraidalla dominoidaan opittavaa asiaa. Äänen ja kuvan tulee myös tukea toisiaan.

Videoavusteisen ongelmaratkonnin tarkoitus on, että ohjattava pystyy hyödyntämään opittua asiaa ja saa vastauksen kysymykseensä. Suunnitteluvaiheessa pohdin, miten ohjevideota käytetään yleisesti ja miten sitä lähestytään. Päätin jakaa ohjemateriaalin erilaisiin vaiheisiin. Vaiheet alkoivat peruskäytöstä ja siirtyivät loogisesti suurempiin kokonaisuuksiin, kuitenkin siten, että yksittäistä ohjeita voi käyttää ilman muiden ohjeiden tuntemusta.

4.4 Suunnitteluprosessi

Suunnitteluprosessi sisältää seuraavat vaiheet:

- Kartoitus
- Vaatimusmäärittely
- Toteutus
- Pienet käytettävyydestit
- Palaute
- Pilotti
- Palaute
- Hiominen
- Käyttöönotto
- Projektin lopetus ja jatko

Usein verkkoympäristöjen käyttö vaatii paljon perehdyttämistä. Jokaisen käyttäjän tulisi hallita ohjelma niin hyvin kuin mahdollista, oli kyseessä vanha tai uusi työntekijä. Usein kuitenkin työntekijät unohtavat jonkun ominaisuuden käytön tai eivät osaa hyödyntää niitä tehokkaasti. Tämä kuormittaa ympäristön tukea ja lisää tukipyyntöjä. Mielestäni ohjevideot auttavat käyttäjiä ja mahdollistavat itsenäisen kertaamisen. Lyhyet ja yksinkertaiset ohjevideot auttavat käyttäjiä nopeasti ongelmatilanteissa. Ohjevideoiden tarkoituksena on selkeyttää ja opettaa käyttäjille niitä yleisiä toimintoja ja ominaisuuksia, joita

Optima oppimisympäristöalustassa eniten käytetään ja mihin tukipyynnöt eniten kohdistuvat. Tarkoituksena oli selkeyttää ohjelmiston käyttöä ja siten helpottaa opettajien työtä. Videoiden käyttötarkoitus oli kerrata opettajille työkalut, neuvoa miten niitä voisi hyödyntää uusissa työtiloissa sekä helpottaa Optima-ympäristön käyttöä. Ohjeet on suunnattu myös uusille käyttäjille. Niiden avulla he pääsevät nopeasti kiinni käyttöliittymän navigointiin ja tietävät miten useimmat työkalut toimivat.

Suunnittelun tarkoituksena oli luoda mahdollisimman yksinkertainen graafinen ulkonäkö ja pohja eli template, jota voi hyödyntää nopeasti uuden videon teossa. Optiman päivitysten yhteydessä ohjemateriaalin uudelleen luominen saattaa olla haasteellista, siksi valmiin templatien luominen olisi kannattavaa. Templatien avulla pystytään nopeuttamaan ohjeen tekemistä, sillä videossa tarvittavat elementit ovat valmiiksi suunniteltu.

Videon templatien ja suunnitelman jälkeen oli tarkoitus luoda videot ja määrittellä Optimatukipyyntöjen mukaan yksilöllisten ohjeiden tarve. Suuri osa tukipyynnöistä koski Optiman työkalujen käyttöä, uusia ominaisuuksia sekä päivitysten yhteydessä poistuneita ominaisuuksia. Tukipyyntöjä tuli paljon liittyen käyttöliittymässä navigointiin sekä käyttäjienhallintaan. Kehitysversioiden ohella olisi hyvä järjestää pilotointijakso, jolla tarkastellaan videoiden toimintaa. Näin saataisiin videoiden selkeydestä palautetta, jotta lopulliset videot vastaisivat jokaisen käyttäjän teknistä ymmärrystä mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi pitää ottaa huomioon kehittämiseen liittyvät tehtävät kuten ulkonäkö ja äänitehosteiden tai puheraidan luonti. Oli tärkeää, että videoita olisi mahdollisimman helppo päivittää projektin päättymisen jälkeen hyödyntämällä templatea. Tarkoituksena oli myös kartoittaa, tarvitaanko videoissa esimerkiksi ääntä tai tekstitystä. Suunnittelin videon maksimipituudeksi 1 min sisältäen intro-osuuden, ohjeen ja lopetuksen.

Aluksi ohjevideot piti luoda suomeksi. Tämä kuitenkin muuttui kesken työstön ja ohjeet ja niiden koevedokset piti luoda uudelleen. Ammattikorkeakoulun blogin ylläpitäjät määrittivät ohjeen kieleksi englannin, joten Optima-ympäristön käyttökieli piti myös muuttaa englanniksi ja videoiden testiversiot oli tehtävä uudelleen. Ongelmia aiheutui myös video-ohjeessa olevasta suomenkielisestä otsikosta. Määrittelyn avulla pyrin pitämään jokaisen ohjeen selkeänä ja yksinkertaisena. Usein toistuvissa kysymyksissä ilmenneet uudet ongelmat lisäsin dokumenttiin nimeltä ”määrittely”, josta poimin tärkeimmät kohdat kehityslistaan.

Lähdin suunnittelemaan video-ohjeita tutkimalla yleisesti teknisiä ohjeita ja opetusmateriaalin luomista. Tarkastelin yhdessä muun Optima tuen kanssa yleisiä tarpeita minkä

jälkeen tein yksinkertaisen pdf-ohjeen jokaisesta videosta. Tämä oli käytännössä omaan työskentelyyni tarkoitettu käsikirjoitus videon nauhoitusta varten. Tein myös alustavat vedokset videoista, joista pyysin palautetta käyttäjiltä. Alustavien ohjevideoiden palautteen pohjalta aloin luomaan varsinaista ohjetta, johon oli tarkoitus luoda ääniraidat englanniksi ja lisätä tekstitykset. Suunnitteluvaiheessa oli tärkeää myös keskittyä videoiden selkeyteen ja pituuteen. Tarkastelin esimerkiksi julkaisun kannalta Turun ammattikorkeakoulun video-ohjeistusta sekä pyrin luomaan videoiden tekoa varten yksinkertaisen templatien, johon olisi helppo nauhoittaa videoita jatkossa. Ohjevideon Intro-osuudessa käytännössä esiintyi ohjeen otsikko ja aihe. Videoiden tarkoitus oli käydä läpi Optiman yksittäisiä ominaisuuksia ja työkaluja sekä näiden lisäksi syventäviä videoita esimerkiksi tietyn työkalun edistyneestä käytöstä. Ohjeista oli tarkoitus muodostaa yhtenäinen kokonaisuus ja näin edesauttaa käyttäjän omien työtilojen hallintaa sekä kouluttaa Optiman yleistä käyttöä.

4.5 Toteutus

Camtasia studio 8-videoeditointiohjelmalla on helppo tehdä visuaalisesti hienoja videoita. Camtasia on yrityksen TechSmith -yrityksen tuote, joka on tarkoitettu pääsääntöisesti ruuduntaltiointiin. Camtasia -ohjelman editorista löytyy ominaisuuksia kuten esimerkiksi multi-track editointi, kuvien ja ikonien animaatio. Mielestäni hienoin ja tarpeellinen ominaisuus on videon zoomauksen helppokäyttöisyys sekä ruudunkaappausvaiheessa käytettävät taukotoiminnot pikanäppäimellä. Ohjelman monipuoliset työkalut helpottavat ohjevideoiden luomista. Camtasia on yksi suosituimmista ohjelmista ruudunkaappausvideoiden taltiointiin ja editointiin. Ohjelmalla on myös mahdollista tehdä vuorovaikutteisia videoita koulutuskäyttöön. Käyttöliittymässä on helppo navigoida ja videoiden editointi on yksinkertaista. Editorin käyttöliittymä sisältää mm. omat tiedostot, työkalut, aikajanan ja esikatselukentän. Omista tiedostoista voi poimia tiedostoja suoraan aikajanelle ja leikata hiirellä. Omiin tiedostoihin voi tallentaa ääntä, videoita, kuvia ja ikoneita. Aikajanelle rakennetaan videot ja efektit. Aikajanelle on helppo myös sovittaa ääniraita sekä tekstitykset. Esikatselukentästä näkee videon ja pystyy muuttamaan kokoa, zoomaamaan sekä luomaan animoituja kohdistuksia. Ruudunkaappaus tapahtuu erillisellä ohjelmalla nimeltä Camtasia record, josta videotiedosto siirtyy suoraan aikajanelle nauhoittamisen jälkeen.

Videon toteutusprosessi sisältää seuraavat vaiheet:

- Valmistelu
- Äänitys
- Editointi
- Videon tuottaminen
- Jakelu

Camtasian editointialueella voi käyttää useita raitoja. Aikajanalla ylimpänä oleva tallenne näkyy videossa päällimmäisenä ja sitä voi käyttää yhdessä kuvien ja ikonien kanssa. Kuvilla ja videoilla tuodaan ohjeen yksityiskohtia esille. Video-ohjeiden ulkoasun valintoihin vaikutti Optima-ympäristön oma ulkonäkö sekä visuaaliset teemat. Värimaailman sekä esimerkiksi tekstin värit Turun ammattikorkeakoulussa muodostettiin käytössä olevan teeman ympärille.

Hyvä template tuo mahdollisuuden videoiden luomiseen nopeasti. Templaten avulla alkuperäisiä videoita voi tarpeen mukaan päivittää nopeasti. Tarvittaessa pystytään luomaan uusia ohjeita nopeammin, kun teemat ja videoiden rakenteet ovat ennestään suunniteltu. Templaten teemaa voi myös hyödyntää esimerkiksi verkossa tapahtuvissa kurssimateriaaleissa ja luotaessa visuaalisesti hienoa opasta ympäristöön. Turun ammattikorkeakoulu voisi hyödyntää esimerkiksi media-alan opiskelijoita tässä tarkoituksessa. Markkinoinnin opiskelijat voisivat kehittää ohjeista mielenkiintoisia, eikä niinkään teknisiä oppaita. Visuaalisesti rikas ja sisällöltään kiinnostava ohje toisi työntekijälle ohjeen käytöstä mielekkäämpää.

4.6 Käyttöönotto

Valmiit videot oli tarkoitus lisätä Turun ammattikorkeakoulun ylläpitämään blogiin, josta opettajat olisivat voineet kerrata materiaalia ja tarkastella uusia julkaisuja. Kuitenkin mielessä oli myös muita mahdollisia kanavia videoiden jakamiseen. Olisi ihanteellista luoda ongelmatapauksista ja niiden ratkaisuista vuorovaikutteinen foorumi. Riittävän tuen tarjoaminen on keskeinen kehittämiskohde, jotta päästäisiin yhteisiin tavoitteisiin. Sisällöntuottaja ja teknisen video-ohjeen luoja voisivat toimia yhdessä. Tähän yhteistyöpakettiin voisi vielä lisätä media-alan ja markkinoinnin ammattilaisia parhaimman lopputuloksen saamiseksi. Siten tavoitettaisiin mahdollisimman tehokkaasti ohjeiden käyttäjät. Videoista en ehtinyt keräämään projektin aikana palautetta, sillä videoiden käyttöönotto siirtyi myöhemmäksi.

Palautteen avulla pyritään etsimään aukkoja, epäselvyyksiä ja lisätään tarvittavia asioita. Palautteella voidaan kartoittaa, tarvitaanko video-ohjeiden lisäksi täydentävää materiaalia tukemaan itseopiskelua.

Blogissa voidaan luoda videotervehdyksiä katsojille esimerkiksi Optiman isompien päivitysten yhteydessä. Tavoitteena on kehittää toimintaa ja tehdä ohjeista helposti lähestyttäviä. Kehittämistyö rajautui omalta osaltani vain muutaman ohjevideon työstämiseen. Pohdimme yhdessä, millaisia videoita ollaan tekemässä ja mitkä asiat erityisesti ovat olleet haasteellisia käyttäjille. Turun ammattikorkeakoulussa on erityisesti panostettu palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen esimerkiksi Etube-blogipalvelulla. Tärkeintä on tavoittaa käyttäjät ja osoittaa missä ohjeet sijaitsevat.

Video-ohjeiden tulisi tarjota seuraavat asiat:

- Selkeä tavoite
- Hyvin suunniteltu ja tarkoituksenmukainen ohje
- Esitellä muut oppaat, jotka auttavat katsojaa ymmärtämään asian monipuolisesti
- Videota voi kelata ja pysäyttää tarvittaessa
- Keskittynyt suoraan ohjeen rakenteeseen
- Koosteen kaltainen lyhyt kertaaminen lopussa
- Johdonmukaisuus ohjekokonaisuuden välillä kuitenkin siten, että yksittäinen ohje tarjoaa tarvittavan ratkaisun

Videoiden jakamiseen voidaan käyttää esimerkiksi Office365-videoportaalia, minne voidaan tallentaa videoleikkeitä. Videoportaalissa pystytään luomaan eri tarkoituksiin kanavia, ja ne pystytään jakamaan helposti Office365 käyttäjille. Videoista pystyy myös poimimaan upotuskoodin, joka mahdollistaa videon jakamisen sharepoint-sivulle. Yammerin kautta on myös mahdollista jakaa O365-videoita.

YouTube liveä voidaan hyödyntää esimerkiksi koulutuksissa. Sujuvan työskentelyn kannalta järjestelmän käyttökoulutusta ja järjestelmän käytön harjoittelemista tulisi järjestää opettajille tarpeen mukaan. Video-ohjeiden pääasiallinen tarkoitus oli mahdollistaa järjestelmän ominaisuuksien kertaaminen itsenäisesti.

Mahdollisia kanavia videoiden jakamiseen ovat siten:

- Office 365 video
- YouTube

- Messi
- DreamBroker
- Optima
- Blogi
- Sähköposti

5 JATKOKEHITYSEHDOTUKSET

Tukipalveluiden kehittäminen vaatii yhteistyön lisäämistä käyttäjien ja tuen välillä. Haasteena tässä saattaa ilmetä liiallinen käyttäjien osallistuminen. Kehitysehdotuksena suosittelem kattavan ohjeistuksen luomista, jota käyttäjät pystyvät itsenäisesti hyödyntämään. Tarjoamalla käyttäjille enemmän vertaistukea ja erilaisia koulutustilaisuuksia saatutettaisiin paremmat lähtökohdat ohjeiden käyttöön. Tarpeen mukaan olisi hyvä järjestää myös yksilöllistä tukemista pikaviestimen kautta. Tukipalveluiden kuormitusta mielestäni poistaisi yhteydenottolomakkeen luominen, sillä tämä selkeyttäisi sähköpostiviestittelyä käyttäjien kanssa. Tuki-aikojen ulkopuolella olisi hyvä tarjota ainakin usein kysyttyjä kysymyksiä ja vastauksia -osio. Ohjevideoille voisi kehittää omaa kanavaa tai sivustoa. Mikäli tämän kaltainen palvelu toteutettaisiin, voisi se sisältää ainakin seuraavat asiat:

- Blogi
- Open Badge
- Oman profiilin ja osaamisen seuranta
- Yleistä opastusta
- Käyttäjäkoulutuksien aikataulut
- Pikaviestimien hyödyntäminen
- FAQ
- Infot päivityksistä
- Yhteydenottolomake

Hyvän käyttöliittymän ominaisuudet tulisi myös ottaa huomioon jatkokehityksessä:

- Selkeä layout
- Selkeä rakenne, sijoittelu ja navigaatio
- Median ja värimaailman yhtenäisyys

5.1 Kehitysehdotuksia

Oppimisympäristön kehitys on jatkuvaa ja siksi mahdollisimman kattava palaute käytettävyydestä on erittäin tärkeää. Palaute voisi koostua esimerkiksi kokemuksista, toimin-

tatavoista ja ongelmista. Oppimisympäristön päivitykset, kuten ulkoasun tai ominaisuuksien muuttuminen, tuovat uusia haasteita opettajille. Vaikka niistä informoidaan perusteellisesti, se ei tarkoita sitä, että käyttäjän näkökulmasta alustan käyttö olisi edelleen hallussa. Tämä vaatii vähintäänkin uudelleen kertauksen tai uusien ominaisuuksien tarkastelun. Tämä onnistuisi yksinkertaisilla videoblogiohjeilla hyvinkin yksinkertaisesti, ja näitä tukemaan käyttäjä voisi myös hyödyntää muita oppaita. Osa käyttäjistä saattaa tarvita myös syventävää koulutusta siihen, miten työkaluja voisi hyödyntää monipuolisesti ja visuaalisesti. Yksinkertaiset kirjalliset ohjeet löytyvät Optima akatemian sivulta.

Optima-työtilojen johdonmukaisuuden tavoittelussa tarvittaisiin selkeä toimintamalli työtilan luomiseen, ainakin määritelty pohja ja visuaalinen ilme. Tällä hetkellä jokainen työtila on erilainen, mikä tekee Optiman käytöstä haastavampaa opiskelijan näkökulmasta. Mikäli käytettävissä olisi hyvät suunnitellut pohjat ja sopivasti aikaa, voisi jokaisen päivityksen tai kyselyjen perusteella luoda koulutuksen täyttämään osaamista ja opastaa opettajia Optiman käytössä paikallisesti tai vaikka webinaareilla.

5.2 Vertaistuki

Henkilökunnan asenteet ja pelot uusia ohjelmia tai päivityksiä kohtaan vaikuttavat uusien menetelmien käyttöönotossa. Mikäli käyttäjän on vaikea nähdä hyötyä tai hän ei tiedä niistä tarpeeksi, voi käyttäjä välttää niiden käyttöä. Käyttäjille tulee siis järjestää heidän tarpeidensa mukainen koulutusmateriaali ja tuki, jotta välttyttäisiin kuormittavilta ongelmatilanteilta. Vertaistukimahdollisuuden voisi muodostaa työpajoilla ja online-keskustelualueilla. Tarkoitus olisi tavoittaa jokainen oppimisympäristön käyttäjä ja tarjota tukea monipuolisesti ja joustavasti. Tässä muutama esimerkki mahdollisista käyttäjille suunnatuista vertaistukipalveluista:

- Video-ohje
- Blogi
- Pikaviestimet
- Sähköinen pikaopas
- Käyttäjäkoulutus

5.3 Ohjeiden selkeys

Ohjeistuksen tulee olla selkeää ja monipuolisia. Oppimisympäristön käytön tunteminen hyödyttää opettajia opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa, luo myönteistä asennetta sekä tuo myös opettajia lähemmäs palvelun kehitystä. On sanottu, että koulun tulisi asiantuntijaorganisaationa omaksua avoimuuden ja tiedonjakamisen kulttuuri. Tiimipohjainen oppiminen lisäisi ammatillista osaamista ja kehitystä, mutta se vaatisi kuitenkin viestintämenetelmien toimivuutta. Hyvät oppaat ja yhteiset käytännöt tukevat koulun IT-infrastruktuuria positiivisella tavalla.

Joustava ja mielekäs käyttäjäkoulutus tulisi olla saatavilla tarpeen mukaan, mutta resurssit saattavat rajoittaa tämän kaltaista toimintaa. Hyvin toteutettu sähköinen koulutusmateriaali antaisi tukipalveluille tilaa keskittyä pakollisiin käyttäjäkoulutuksiin esimerkiksi ympäristön päivitysten yhteydessä. Oppimisympäristö Optiman sujuva käyttö ja mahdollisimman tehokas opetus ovat selkeästi yhteydessä toisiinsa sekä opiskelijan että opettajan kannalta. Osaamisen päivittäminen aina uusien päivitysten ja ominaisuuksien myötä on haastavaa toteuttaa vaihtelevissa työaikamalleissa, jolloin korostuu tiedottamisen tai itseopiskelumahdollisuuden tärkeys. Kuitenkin järjestelmällinen koulutus auttaa säilyttämään käyttäjien keskuudessa asiantuntemuksen ja ehkäisee ongelmia.

Käyttäjien osaaminen poistaa kuormitusta tuesta ja vaikuttaa yrityksen tarpeisiin pitkällä aikavälillä. Itseopiskelumateriaalin saatavuus on oltava mahdollisimman tehokas, tiedon jakamisen tulisi olla sujuvaa ja sen tulisi olla suunnitelmallisesti toteutettu, jotta tavoitettaisiin mahdollisimman suuri käyttäjämäärä.

5.4 Tuutorointi

Tuutorointi tarjoaisi opettajille riittävästi ohjeita erilaisten toimintojen suorittamiseen. Tietenkin on mahdollista luoda virtuaalisia vertaistukiryhmiä ja kerätä niiden pohjalta palautetta. Sähköiset oppimateriaalit ovat lisääntymässä, mutta niiden sisältö ja kehitys on voinut jäädä kehnoksi. Opettajat ovat arvioineet, että sähköinen oppimateriaali tuo lisäarvoa opetukseen ja oppimiseen. Opettajat ovat myös olleet tyytyväisiä tietoteknisten taitojen koulutuksiin ja tiedonhakutaitojen harjaantumiseen. (Sähköiset oppimateriaalit monipuolistavat oppimista ja opetusta 2014.)

Sähköisillä oppimateriaaleilla pystytään huomioimaan myös erilaiset oppijat. Ohjeita voidaan luoda erilaisten taitojen ja oppimistyylien mukaan. Ohjeiden käyttöä pystytään motivoimaan kiinnostuksen kohteilla ja vapailla työskentelyrytmeillä. Ohjeiden käyttäjät kuitenkin etenevät omaan tahtiinsa, jolloin tukipalvelut olisi syytä olla saatavilla. Sähköisen oppimateriaalin kouluttajalta vaaditaan asiantuntemusta ja jopa markkinointitaitoja. (Sähköiset oppimateriaalit monipuolistavat oppimista ja opetusta 2014.)

5.5 Jatkokehityshaasteet

Käyttäjien tukeminen tulisi olla enemmänkin ohjaamista. Ongelmatilanteita voidaan selvittää esimerkiksi tarjoamalla käyttäjille FAQ-osio ja erilaisia ohjeita. Osaamisen päivittäminen aina uusien päivitysten ja ominaisuuksien myötä on haastava toteuttaa vaihtelevissa työaikamalleissa, jolloin korostuu tiedottamisen tai itseopiskelumahdollisuuden tärkeys. Kuitenkin järjestelmällinen koulutus auttaa säilyttämään käyttäjien keskuudessa asiantuntemuksen ja ehkäisee ongelmia. Käyttäjien osaaminen poistaa kuormitusta tuesta ja vaikuttaa yrityksen tarpeisiin pitkällä aikavälillä.

Itseopiskelumateriaalin saatavuus on oltava mahdollisimman tehokas, tiedon jakamisen tulisi olla sujuvaa ja se tulisi olla suunnitelmallisesti toteutettu, jotta tavoitettaisiin mahdollisimman suuri käyttäjämäärä. Tiedottamisella tulisi tuoda esille myös verkko-oppimisen tärkeyttä osana yrityksen tiedonhallintaa. Jotta tiedon kulku olisi luontevaa, tulisi koko organisaation osallistua yhteisöllisesti kehityksen laatuun. Ongelmakohtana on myös se, että yrityksen tulee uudistaa ja päivittää itseopiskelumateriaaleja jatkuvasti. (Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit 2016.)

5.6 Tiimityön kehittäminen

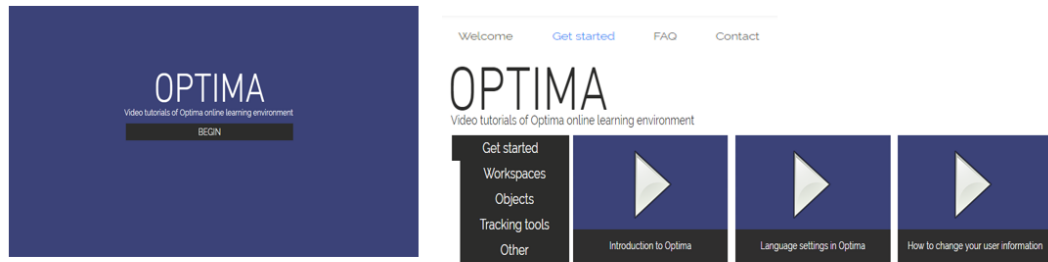
Toimivissa tiimeissä työskentelytavat ovat usein selkeitä. Kehityskohteita voivat olla tiimin käytännön työskentelytapojen tarkastelu ja työskentelytapojen selkeyttäminen. Perustehtävien ja toiminnan tavoitteiden tarkoitus tulisi ottaa huomioon ja tuoda esille yksilöllisiä motivaatiotekijöitä ja tapoja toimia. Tiimin tulisi sisäisesti käydä läpi vahvuuksia ja heikkouksia. Hyvässä tiimissä erilaisuus koetaan usein voimavarana, joka edistää ryh-

män toimintaa. Verkko-oppimisessa on monia etuja, kuten joustavuus ja parempi vuorovaikutus. Yhteistyö voi myös lisätä oppimistehokkuutta. Tiimityön kehitys näkyy projektien lopputuloksissa.

5.7 Toimintasuunnitelmaehdotus

Tässä kappaleessa kerron lyhyesti toimintasuunnitelmastani. Ohjeen tarve toimi videon suunnittelussa ideana. Synopsis muodostui lyhyistä kirjallisista ohjeista ja niiden pohjalta luotiin testi videot. Testi videot toimivat niin sanottuna kuvakäsikirjoituksena. Testi videoiden pohjalta saadun palautteen pohjalta toteutettiin lopullinen ohje. Valmiiseen ohjeeseen oli tarkoitus hioa ohjeen rakenne ja toteuttaa zoomaukset sekä efektit ohjaamaan katselijaa. Suosittelen yksittäisen ohjeen rakentamista PowerPointillä, siten luodaan suoraan myös kirjalliset ohjeet käyttäjille. Tätä yhden sivun ohjetta voidaan käyttää suoraan ohjevideon käsikirjoituksena. Projektin aikataulu oli tiukka ja aivan jokaista vaihetta ei toteutettu. Projektia jatkettiin tukitiimin toimesta myöhemmin. Suunnittelun tarkoituksena oli luoda mahdollisimman yksinkertainen graafinen ulkonäkö ja pohja eli template, jota voi hyödyntää nopeasti uuden videon teossa. Valmiiksi suunnitellun teeman tai templatien avulla alkuperäisiä videoita voi tarpeen mukaan päivittää nopeasti. Tarvittaessa pystytään luomaan uusia ohjeita nopeammin, kun teemat ja videoiden rakenteet ovat ennestään suunniteltu. Templatien teemaa voi myös hyödyntää esimerkiksi verkossa tapahtuvissa kurssimateriaaleissa ja luotaessa visuaalisesti hienoa opasta ympäristöön. Ohjeiden teemassa hyödynsin Optima-ympäristön omaa värimaailmaa.

Kuvassa 2 visioni lopputuloksesta:

OPTIMA

Video tutorials of Optima online learning environment

Quick video tutorials for getting the most out of Optima online learning environment

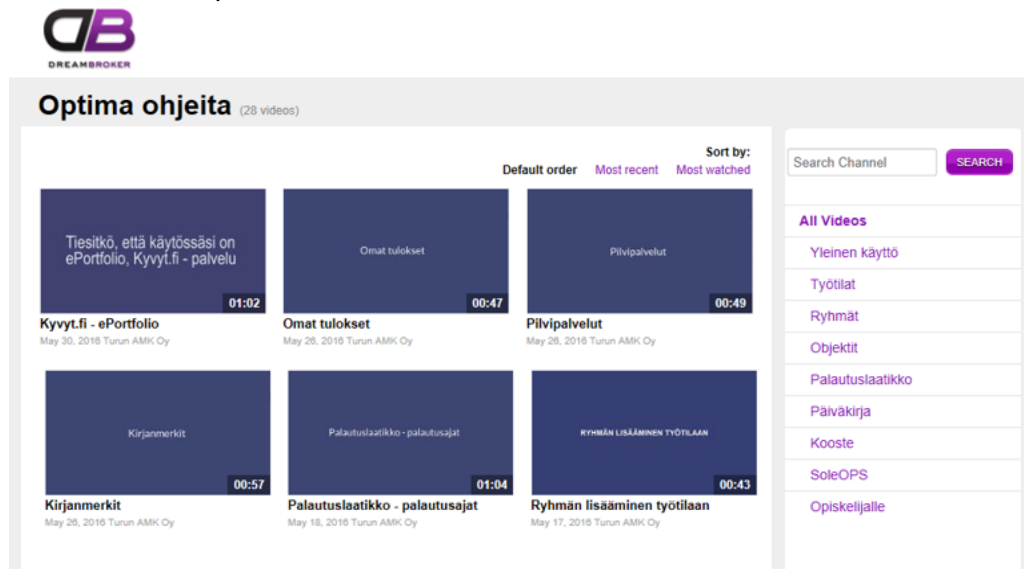
Getting Started

- ▶ Introduction to Optima – Watch how to get started with Optima learning environment
- ▶ How to order new workspace – Instructions how to fill out the new workspace form
- ▶ Change language – where to find language settings
- ▶ Personal information – How to change your user information and password
- ▶ Optima tools – How to use common tools with environment, workspace and object
- ▶ Communication – How to send messages in optima
- ▶ Optima mobile view – Switch between mobile- and desktop view

Kuva 2. Kuvitteellinen Optima-sivusto Turun ammattikorkeakoulussa

Videot julkaistiin Turun ammattikorkeakoulun intranettiin ja Optimaan on luotu ympäristö nimeltä ”Vinkkejä verkko-opelle” täältä pääsee itse ohjeisiin siirtymällä DreamBroker kanavalle (Kuva 3).

Kuvitteellinen Optima-sivusto Turun ammattikorkeakoulussa

Kuva 3. DreamBrokerin Optima-kanava

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tein toimeksiantona turun ammattikorkeakoululle. Työssä tarkastellaan ohjevideoiden suunnittelua Optima-oppimisympäristöön. työn tavoitteena oli tutkia, miten ohjeilla voidaan selkeyttää ympäristön käyttöä ja tehostaa henkilökunnan työskentelyä. Valmiit ohjeet ovat suunnattu turun ammattikorkeakoulun opettajille ja henkilöstölle.

Optima on Discendum Oy:n tarjoama verkossa toimiva oppimisympäristö. Discendum Oy tarjoaa kattavat ohjeet ympäristön käyttöön. Yleisesti tekniset oppaat ovat sisällöltään laajoja, tämä tekee niiden käytöstä haastavaa. Video-ohjeen tarkoitus on selventää käyttäjälle nopeasti jotakin toimintoa. Tukitiimi ratkoo Optimaan liittyviä ongelmatilanteita ja ohjaa käyttäjiä tarvittaessa. Palautteen ja tukipyyntöjen perusteella voidaan todeta, että Optiman ohjeistus tarvitsee päivitystä selkeämmäksi. Tukipalveluita voidaan tehostaa tarjoamalla itseopiskelumateriaalia.

Optiman tukipalvelut muodostuvat tällä hetkellä pääsääntöisesti sähköposti- ja puhelinviestinnästä, mutta mielestäni sitä voisi kehittää esimerkiksi pikaviestintä-muodossa. Tämä kuitenkin vaatisi käyttäjäkoulutuksen ja tarkan tiedottamisen aiheesta. Tuen toiminnassa voitaisiin käyttää enemmän itseohjautuvaa oppimista ja tuki voisi toimia enemmän ohjaavana tekijänä. Tukipalveluita voisi kehittää lähemmäksi käyttäjiä esimerkiksi hyödyntämällä webinaareja ja tarjoamalla erilaisia koulutuksia tarpeen mukaan. Turun ammattikorkeakoulussa koulutusten järjestämiseen on olemassa entuudestaan kattavat työkalut. Seurantavälineillä pystytään tarkkailemaan tiedon soveltamista ja palautteella pyritään parantamaan palveluiden laatua. Tärkeää on luoda sujuvampi työskentely ammattikorkeakoulun henkilökunnalle ja varmistaa, että työympäristö vastaa laatuksia ja tähtää palveluiden kehittämiseen. Ohjeiden lisäksi voitaisiin järjestää yleisiä koulutuksia aina tarpeen mukaan. Video-ohjeita pystytään hyödyntämään myös muissa ohjelmistoissa kuten:

- Pikaviestin palvelut ja yksilö koulutukset (Skype for Business)
- Webinaarit ja muut online koulutukset (Adobe connect)
- Vertaisopetus (DreamBroker)
- Ohjeiden jakelu (O365 Video)

Ohjevideoiden käyttöönotto ei ollut ajankohtaista, mutta niitä oli kyselty useasti. Tarkastelin opinnäytetyössä myös miksi ohjeiden selkeyttämistä tarvitaan ja minkälaisia tuloksia sillä saataisiin. Hyötyjä on enemmän kuin haittoja. Verkko-oppimisympäristön ja tukipalveluiden kehittäminen on jatkuvaa ja yksinkertaistamalla ohjeita pystytään mahdollistamaan tehokkaampia tuloksia. Opiskelijoiden hyödyntäminen ohjeiden teossa voisi olla myös mahdollista ja parhaaseen tulokseen päästäisiin, jos tuotaisiin eri alojen opiskelijoita yhteiseen työryhmään.

Video-ohjeiden tulisi tarjota seuraavat asiat:

- Selkeä tavoite
- Hyvin suunniteltu ja tarkoituksenmukainen ohje
- Esitellä muut oppaat, jotka auttavat katsojaa ymmärtämään asian monipuolisesti
- Videota voi kelata ja pysäyttää tarvittaessa
- Keskittynyt suoraan ohjeen rakenteeseen
- Koosteen kaltainen lyhyt kertaaminen lopussa
- Johdonmukaisuus ohjekokonaisuuden välillä kuitenkin siten, että yksittäinen ohje tarjoaa tarvittavan ratkaisun

Videoavusteisen ongelmaratkonnin tarkoitus on, että ohjattava pystyy hyödyntämään opittua asiaa ja saa vastauksen kysymykseensä. Suunnitteluvaiheessa pohdin, miten ohjevideota käytetään yleisesti ja miten sitä lähestytään. Päätin jakaa ohjemateriaalin erilaisiin vaiheisiin. Vaiheistus toimi hyvin, mutta selkeän kokonaisuuden toteuttamiseksi tarvittaisiin hieman muitakin näkökulmia aiheesta. Ohjeiden julkaisun kannalta tulisi tarkastella Turun ammattikorkeakoulun videomateriaalin julkaisuohjeita. Julkaisukanavan ristiriidat tekivät projektin toteutuksesta hieman vaativampaa kuin oli suunniteltu. Turun ammattikorkeakoulussa käytetään virallisena työkaluna Adobe Premiere tuotteita. Valitsemani videoeditointityökalu ei ole virallisesti käytössä, tämä voi tuoda pientä haastetta ohjeiden päivityksessä.

Vaiheet alkoivat peruskäytöstä ja siirtyivät loogisesti suurempiin kokonaisuuksiin, kuitenkin siten, että yksittäistä ohjeita voi käyttää ilman muiden ohjeiden tuntemusta.

Suunnitteluprosessi sisältää seuraavat vaiheet:

- Kartoitus
- Vaatimusmäärittely
- Toteutus
- Pienet käytettävyytestit
- Palaute
- Pilotti
- Palaute
- Hiominen
- Käyttöönotto
- Projektin lopetus ja jatko

Opinnäytetyöstäni opin kattavasti ohjemateriaalin tuottamisesta ja sen vaiheissa esiintyvistä haasteista.

LÄHTEET

Discendum Oy. Viitattu 17.12.2016 <http://www.discendum.com/english/>

Etube. 2016. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.12.2016. <https://messi.turkuamk.fi/Tutkimus%20ja%20kehitys/opetusjaohjaus/eTUBE/Sivut/default.aspx>

Hakkarainen, Päivi. Kumpulainen, Kari. 2011. Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Viitattu 17.12.2016 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4270-0>

Ilomäki, L. 2012. Laatusuhteita e-oppimateriaaleihin. Opetushallitus. Viitattu 17.12.2016. www.oph.fi/download/144415_Laatusuhteita_e-oppimateriaaleihin_2.pdf142486

Oppimisympäristöpalvelut. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.12.2016. <https://messi.turkuamk.fi/tulosalueet/7/2/5/Sivut/default.aspx>

Optima käsikirja. University of Lapland. Viitattu 19.12.2016 <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=0c3caee0-334a-411e-9c13-7bedd6d8cae0>

Sähköiset oppimateriaalit monipuolistavat oppimista ja opetusta. 2014. Innovaatorahoituskeskus Tekes. 17.12.2016. <https://www.tekes.fi/nyt/uutiset-2014/sahkoiset-oppimateriaalit-monipuolistavat-oppimista-ja-opetusta/>

Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit. Opetushallitus. Työryhmän raportti. Edita Prima Oy, Helsinki 2006. Viitattu 17.12.2016. www.oph.fi/download/47132_verkko-oppimateriaalin_laatumkriteerit.pdf